

Delta i debatten,
skriv til oss!

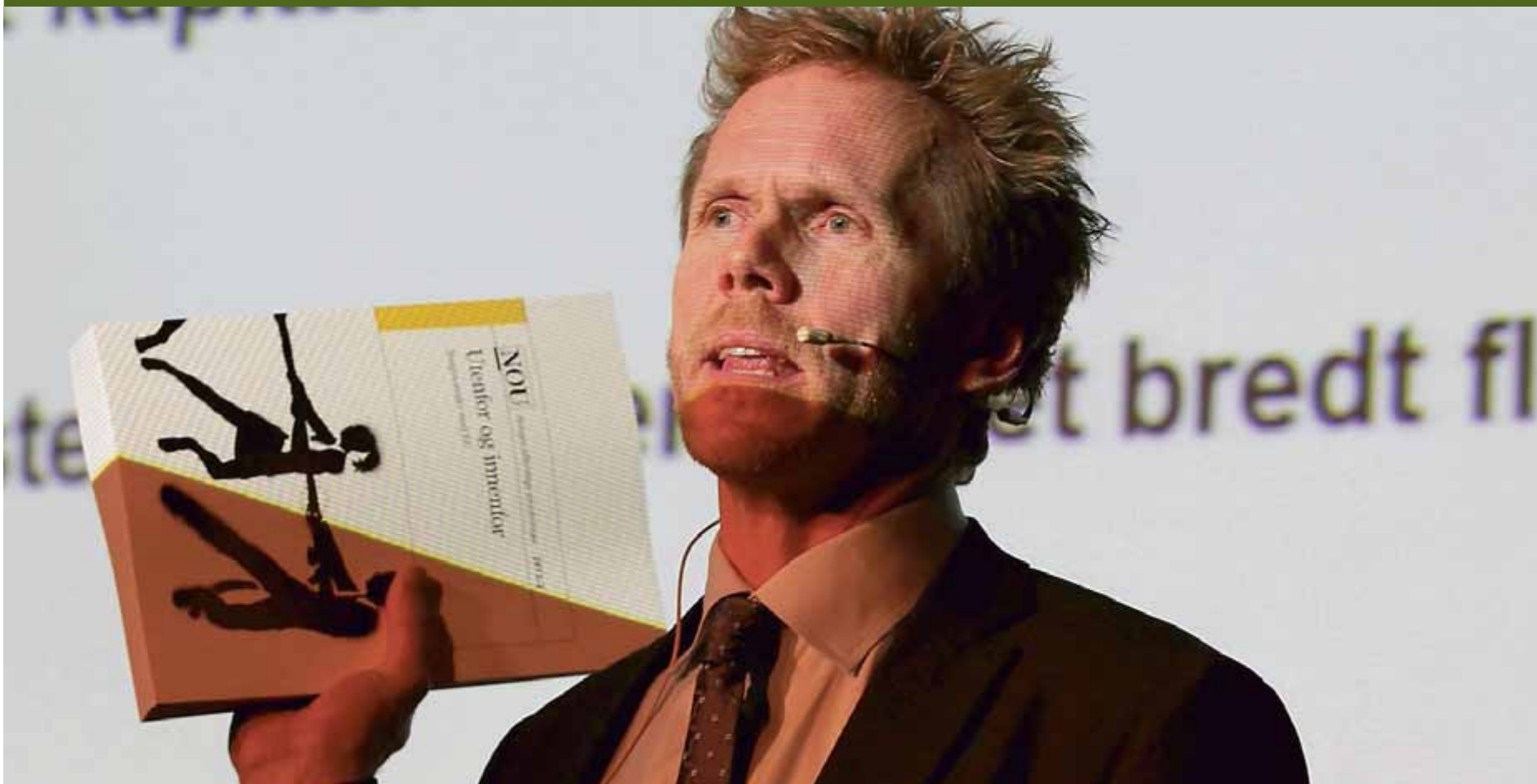
Send ditt innlegg til
debatt@nationen.no.
Innlegg kan også sendes pr. post til

Nasjonen, Postboks 9390 Grønland, 0135
Oslo. Mer konvolutter «debatt». Innlegg
som sendes elektronisk blir prioritert.

Kronikk: Max 5000 tegn med mellomrom.
Leserinlegg: Max 2500 tegn med mel-
lomrom. Kun bestilte kronikker honoreres.

Redaksjonen forbeholder seg retten
til å redigere og forkorte innsendt
stoff og til å publisere det elektronisk.

KRONIKK

Europautredningen: Utredningen, som ble ledet av Fredrik Sejersted, er preget av at den ikke har problematisert at landbruket er unntatt EØS-avtalen, skriver kronikkforfatterne. FOTO: SCANPIX

Landbruket er utenfor EØS

Europautredningen (NOU 2012:2) framstiller norsk landbrukspolitikk som noe spesielt og særegent. De skriver: «norsk landbruk og deler av den norske landbruksbaserte matindustrien har vært og er relativt sterkt skjermet fra utenlandsk konkurranse, sammenlignet med EU-statene der det internt er fri handel med mat og landbruksvarer.» Det er nettopp her hele poenget ligger. EU er en tollunion. Dermed er Norge ett tollområde på landbruk og EU et annet. Handel internt i EU er i internasjonal handelspolitikk et lokalt fenomen tilsvarende den frie vareflyten mellom Oslo og Buskerud, eller Texas og Florida. Hjemmemarkedet til EU derimot er sterkt skjermet mot konkurranse fra land som er utenfor Unionen.

Videre står det: «Norge har lenge ført en landbrukspolitikk med høye overføringer, sterkt importvern og klare målsettinger knyttet til produksjon og inntekt, og ivaretagelse av flere ikke-økonomiske hensyn, som spredt bosetting, miljø og bevaring av kulturlandskap. Norge har også hatt en målsetting om å bevare en norsk matindustri som i størst mulig grad baserer sin produksjon på norske råvarer.» Spørsmålet er om utvalget i det hele tatt har lest noe om EUs felles landbrukspolitikk. Disse målene er tilnærmet

sammenfallende med målsettingen i CAP. Hva er problemet?

Europautredningen sier helt riktig at artikkel 19 i EØS-avtalen, er en intensjonserklæring snarere enn forpliktende regler, men går ikke lengre i beskrivelsen enn å si at omfanget av avtalens artikkel 19 og protokoll 3 er relativt beskjedent. Artikkel 19 er ikke sitert i sin helhet. Utredningen skriver at EØS-avtalen har som mål en gradvis liberalisering i samhandelen med matvarer. Da er det utelatt at landbruksvarehandelen i EØS skal være tuftet på gjensidig fordelaktig basis og med respekt for hverandres landbrukspolitikk.

Hovedinntrykket av fremstillingen i Europautredningen er at norsk landbruk er et problem og skaper et anstrengt forhold til EU, til tross for at utviklingen i landbruksvarehandel mellom Norge og EU er svært ubalansert i norsk favør og at skjevheten bare er blitt større, noe handelsstatistikken viser. Artikkel 19 gir EU en formell brekkstang til å kreve forhandlinger med Norge for å få bedre markedstilgang på landbruksvarer. Sist med artikkel 19-avtalen som trådte i kraft ved årsskiftet (Prop. 62 S (2010-2011)). I følge Agra Europe sikrer de nye tollkuttene sammen med de eksisterende preferansene, at omtrent 60 prosent av eksportverdien til EU på landbruksvarer kan eksporteres tollfritt til Norge.

Agra Europe skriv videre at kilder fra EU Kommissjonen antyder at det rike norske markedet gir store eksportmuligheter for matvareindustrien i EU. Det er nærliggende å spørre om når norske politikere og EUs landbrukssektor mener markedstilgangen til EU er god nok.

På melk og melkeprodukter har Norge, som EU, i utgangspunktet toll. Men det er unntak blant annet gjennom en gjensidig tollfri ostekvote. Ostekvoten ble utvidet fra 4500 tonn til 7200 tonn i siste forhandlingsrunde. Det er interessant at før kvoteutvidingen i år, ble det i fjor importert om lag 10.500 tonn ost fra EU, (1900 ton var utenlandsk bearbeiding). Det tilsier at det er markedsadgang allerede uten tollpreferanser. Intensjonen med importen er større utvalg for å sikre kvalitetsoster og mangfold i butikkyllene. Hva blir så importert? I 2010 var for eksempel importvolumet av ferdigrevet ost (574 tonn) større enn det samlede volumet av Parmesan ost fra Italia, Roquefort, Gorgonzola, Camembert og Feta fra Hellas. Disse ostene utgjorde et importvolum på til sammen 413 tonn.

Landbruksvareimporten fra EU er nå oppe i nesten 30 milliarder kroner i året. Like mye som vi eksporterer av sjømat til EU for vel 3 milliarder kroner. Hadde vi im-

portert mindre meierivarer og heller produsert dem selv, hadde vi med andre ord hatt potensiell for flere kyr, høyere melkeproduksjon og flere arbeidsplasser i industrien.

Asymmetrien gjelder også protokoll 3-handelen. Protokoll tre handler om de landbruksvarer som er en del av den frie vareflyten mellom Norge og EU. Men med rett til råvarekompensasjon. Meningen er at industrien i EU og i Norge skal kompenseres for ulik råvarepris. Det er ikke en særnorsk ordning, slik en får inntrykk av når man leser Europautredningen. EU bruker også råvarepriskompensasjon. Hensikten er å sikre avsetning for innenlandske råvarer fra eget jordbruk, legge til rette for konkurranse i industriledet uten at man skal konkurrere på råvarepris. Virkemidlet er full kompensasjon til industrien for ulik råvarepris.

Det fremgår heller ikke at EU har benyttet Artikkel 19 til å gjeninnføre kvantumsrestriksjoner på import av varer i den frie vareflyten, for eksempel mineralvann og sjokolade. En kuriositet er at EU bruker råvare toll på import av vann fra Norge. Altså kan du kjøpe Perrier tollfritt i Norge, men du kan ikke kjøpe Farris og Olden tollfritt i EU.

Europautredningen er preget av at den ikke problematiserer hva

det vil si at landbruket er unntatt EØS-avtalen. I stedet målbærer et flertall av utvalgsmedlemmene EUs påståtte misnøye med at det er lite fremdrift i liberaliseringen av landbruksvarehandelen. Den har de siste ti årene økt med 10 prosent i verdi år for år. På hvilke andre sektorer kan man påvise en lignende utvikling i samhandelen?

Utvalgets flertall er opptatt av hva EU mener om landbruksvarehandelen, ikke om EØS-avtalen har gitt norsk landbruksvareeksport lønnsomme rammer. Utvalgets medlemmer har ikke «oppdaget» at EU snarere har begrenset handelen inn i EU. Dermed har ikke utvalgets medlemmer heller fått med seg den voksende asymmetrien i tollsatser, kvoter og handel i Norges favør.

Norge må sette sine egne grenser. Regjeringen kan vise at de mener noe med at landbruk er utenfor EØS-avtalen ved å bruke mulighetene som WTO-avtalen gir til å gå fra kronetoll til prosenttoll, bruke den tollsatsen som gir best beskyttelse for norsk landbruk. Et fungerende tollvern er avgjørende dersom landbruket skal innfri landbrukspolitiske mål som distriktpolitikk, levende kulturlandskap og matforsyning fremover.

Margaret Eide Hillestad
Torbjørn Tufte
Landbrukets Utredningskontor